

למאמרו של ד' שוורץ: 'היסטוריה והיסטוריוגרפיה—ממלכת כהנים' כסיסמה פרושית'

Author(s): מ' מאיר

Reviewed work(s):

Source: *Zion* / ציון, Vol. א (תשמ"א), pp. 57-58

Published by: [Historical Society of Israel](#)

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/70041806>

Accessed: 26/11/2011 14:11

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at

<http://www.jstor.org/page/info/about/policies/terms.jsp>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Historical Society of Israel is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Zion* /.

<http://www.jstor.org>

הערה

למאמרו של ד' שוורץ 'היסטוריה והיסטוריוגרפיה –
"ממלכת כהנים" כסיסמה פרושית'

מאת מיכאל מאיר

במאמר מעניין (ציון מה [תש"ס] עמ' 96–117) הציג המחבר את הפסוק 'ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש' (שמות יט ו) כסיסמה אהובה ביותר על התנועה הריפורמית בעת החדשה. מן המאמר נוצר הרושם, כאילו השימוש האידיאולוגי בפסוק זה היה אופייני דווקא לתנועה הריפורמית, ולא היא. בדיקת מקורות מחוץ לתחום ההוגים הריפורמיים מראה, כי לא הם בלבד ראו ב'ממלכת כהנים' את תפקידו ותעודתו של העם היהודי. ונסתפק כאן בשלוש דוגמאות.

המושג 'ממלכת כהנים' – ויחד איתו רעיון השליחות היהודית – נמצא כבר בכתביו של משה מנדלסון, לפני היות הריפורמה. ב'ירושלים', חלק ב, הוא כותב:

אבות אומתנו, אברהם, יצחק ויעקב, שמרו אמונים לאלוהים ויבקשו לקיים מושגי דת צרופים רחוקים מכל אמונה תפלה, בלב בני-בריתם ובלב זרעם אחריהם. והנה נבחר זרעם זה על-ידי ההשגחה האלהית להיות ממלכת כהנים (באותיות בולטות במקור הגרמני – מ"מ), לאמור להיות לאומה אשר בהנהגתה ובמשטרה בחוקיה במעשיה, בגורל חיים ובכל התמורות והחליפות תורה תמיד על מושגים בריאים ובלתי מסולפים של אלהים ומידותיו, וכביכול בעצם היותה תשמיעם, תלמדם, תטיפם בלי הרף ותשתדל לשמרם ולקיימם באומות העולם.¹

השימוש בפסוק בולט בכתביו של מתנגד הריפורמה ומייסד התנועה הניאור-אורתודוקסית ביהדות גרמניה, שמשון רפאל הירש. כבר בספרו הראשון, 'אגרות צפון', מוצא הירש עניין רב בו:

ישראל קבל במדבר את התורה, ובמדבר – באין לו ארץ משלו וקרקע מתחת לרגליו – נהיה ישראל על ידה לעם, לגוף שהתורה היא נשמתו, לממלכת כהנים (באותיות עבריות במקור הגרמני – מ"מ). על עם ישראל הוטל לשמור על תורת ד'

1 תירגם ש' הרברג, הוצאת 'לגבולס', תל-אביב תש"ז, עמ' 121–122.

בתוך האנושיות ככוהן בתוך בני עמו, לשמור עליה כגוי קדוש (כנ"ל – מ"מ), לעמוד בקדושתו ולא להתערב בתעלולי העמים או ללכת בחוקותיהם, אלא לשמור בחייו על קדושת האדם.²

מרכזיות הפסוק וקשרו לתעודת ישראל מתבהרים עוד יותר מקטע בספרו של הירש על המצוות, 'חורב':

ואם במקומות שונים הכרת ה', משפט וצדקה, מוסר ויראת שדי יאבדו ויכחדו מקהל גויים, הנה ישראל על-ידי עצמותו ומנת גורלו יבוא ויופיע בתכל, להיות 'משל חי וקיים' בגויים ומפיץ אור בהיר בהכרת ה', ומופת הנהו בעד ממשלת ה' ועד בתכל נאמן בעד ערך כבוד האדם ותעודתו הנישאה, ובזה ורק באופן אחר גם בעיתים לטובה יפעל ויועיל להביא את תעודת ישראל על-ידי הצרות לידי שלמות, כתעודתו לפנים בימי אושר והצלחה: להיות גוי קדוש פנימה וכלפי חוץ: ממשלת כהנים נושאי תוכנית ה' – וכלי מחזיק בידו.³

גם רנ"ק קשר את ממלכת כהנים עם שליחות ישראל. ב'מורה נבוכי הזמן' הוא כתב: 'ראתה החוכמה האלוקית לנהלה (את האומה – מ"מ) ולהשלים עניינה, לבעבור תהיה ממלכת כהנים (ההדגשה במקור – מ"מ), היינו מורים למין האנושי האמונה התוריית המוחלטת'.⁴

כבר ממובאות מעטות אלו נוכל להסיק, שהשימוש האידיאולוגי בפסוק 'ממלכת כהנים וגוי קדוש' איננו מיוחד לתנועה הריפורמית, ולכן קשה לקבל את טיעונו שהוא נעשה בכוונה לשלול את הרבנות הממוסדת או את התקווה לבניין בית-המקדש. אומנם אפשר היה למצוא בפסוק זה נימוק מצויין להסברת שליחותו הדתית של עם-ישראל בין האומות, אך תורה זו לא היתה אופיינית לאנשי הריפורמה דווקא. היא היתה נכס משותף לזרמים שונים ביהדות המודרנית, ויש לתלותה יותר בתהליך הכללי של השתלבות היהודים בחברה הסובבת מאשר בדרכה הרעיונית המיוחדת של התנועה הריפורמית.

2 תירגם ח' וייסמן, בני-ברק תשכ"ז, עמ' סד-סה.

3 תירגם מ' אהרנזאהן, ירושלים תשל"ג, עמ' 144. ראה גם את פירושו של הירש לספר שמות (תירגם מ' ברויאר), ירושלים תשל"ד, עמ' קפג.

4 ש' ראבידוביץ (עורך), כתבי רבי נחמן קרוכמאל, ברלין תרפ"ד, עמ' לח.